

2010 GENEL SEÇİMLERİ SONUCUNDA IRAK TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

DOÇ. DR. CELAETTİN YAVUZ*

Irak'ta 2003-2010 Arasında Geline Durum

20 Mart 2003'te başlayan Irak'ın işgaline, Iraklı bazı gruplar 2004 yılında direniş göstermeye başladılar. 2005 ve 2006 yıllarında artış kaydeden bu direniş, 2007 yılında ABD'nin Merkezî Kuvvetler Komutanı Petraeus'un adı verilen, özü itibarıyla Irak'ta meşru düzen kurulmasına karşı çıkan direnişçilere ve teröristlere karşı mücadele edecek grupları oluşturan "Petraeus Planı" ile azalmaya başladı.¹ Irak'taki aşiretlerle yapılan anlaşma sonucunda, her aşiret kendi bölgesinde huzuru sağlamaya başlayınca, ülkedeki bombalı saldırılarda da azalma yaşandı. Tabii bu aşiretlere de silahlı koruyuculara da "maaş" bağlanmıştı.

Saddam Hüseyin devrildikten sonra, 2004 yılında Irak'ta kurulan ilk hükümetin başbakanlığına Iyad Allavi getirildi. Allavi, o dönemde çöküntü hâlindeki Irak'ta henüz yeni palazlanmaya çalışan demokratikleşmenin başındaydı; ABD'nin atadığı, ancak halkın desteği bulunmayan biriydi. Bir Şii olmasına rağmen, mevcut demokratik düşünceleriyle "laik" bir çizgide yürüyordu. Hatta onun bu tutumu, pek çok Iraklı da Saddam Hüseyin'in Baas Partisi ile bağı olduğuna ilişkin kuşku bile yaratmıştı. Aslında Baas üyesi olan Allavi, 1975 yılında Saddam'ın tertiplelediği bir suikast teşebbüsünden kurtulmuş ve partiden ayrılmıştı. 2005 yılı içerisinde yapılan ilk genel seçimlere kadar başbakanlık yapan Allavi, bu seçimde girdiği dinî "Şii Partisi" ile he-

*Türksam Başkan Yardımcısı.

zimete uğramış, 2006 yılında milletvekili seçilmiş, zamanının büyük bir kısmını Ürdün'de geçirmişti.²

Sünni Arapların bir kısmı 2005 genel seçimlerini boykot ettiği için kurulan hükümetler genellikle Şii ağırlıklı, ancak Kürtler de yönetimde “anahtar” rolündeydi. Öyle ki, Irak tarihinin ilk cumhurbaşkanı KYB'nin de başkanı olan Celal Talabani, Irak Dışişleri Bakanı da Hoşyar Zebari idi ve her ikisi de Iraklı Kürtlerdendi.

Anayasa'sı gereği “federal” bir devletin öngörüldüğü Irak'ta, gelinen günde görünen manzara, sanki iki federe devletten oluşan bir devlettir. Biri üç vilayette (Erbil, Süleymaniye, Dohuk) hüküm süren ve bayrağı, meclisi, millî marşı, kendi güvenlik kuvveti

(Peşmergeler) olan Kuzey Irak Yönetimidir. Başkanı da ikinci dönemdir KDP lideri olan Mesud Barzani'dir. Diğer de aynı zamanda “Merkezî Hükûmet”i temsil eden Bağdat'taki hükûmet gibidir.

Irak'ın güvenliği de Irak'ta yeni kurulan güvenlik güçleri ve silahlı kuvvetlerin “tecrübesiz” ellerine terk edilmişti.

Zira 2007 yılında Başbakan Nuri El-Maliki ne Mukteda El-Sadr'ın 70 bin kişi civarındaki “Bedir” ordusuna ne de El-Hekim'in 10 bin civarındaki “Mehdi” ordusuna izin vermiştir. Merkezî hükûmeti güçlendirme adına yapılan bu girişimler, hâlâ ABD'nin Irak'taki “en yakın müttefikleri” pozisyonundaki Kuzey Yönetiminin “Peşmergeler” ine dokunamamıştır.

2009 yılında Irak'ta iki mahallî seçim yaşandı. Bunlardan ilki, 14 vilayette 31 Ocakta yapıldı. Genellikle Başbakan El-Maliki'ye yakın partiler başarılı oldu.³ Bu durum Irak'ın geleceğinde istikrar adına sevindirici bulunurken, Maliki karşıtlarına da manevra için yol gösterdi. ABD ile 2008 yılında yapılan anlaşma gereği 1 Ocak 2009'dan itibaren

“bağımsız” devlet hâline gelen Irak'ta, mahallî seçimleri takiben gittikçe artan oranda bombalı saldırılar ve terör eylemleri başladı. Bu saldırıların arttığı sırada, 25 Temmuz 2009'da Kuzey Yönetiminde mahallî seçimler yapıldı. Diğer bölgelere göre çok daha “istikrarlı” bulunan bölgedeki seçimler sonucunda “Kürdistan İttifakı” 2005 seçimlerine oranla 23 sandalye kaybederek 55 milletvekili çıkarabildi. Nevşirvan Mustafa'nın “Değişim” grubu 28, Hizmet ve Reform Listesi de 17 milletvekili çıkardı. Böylece 111 kişilik mecliste 55 kişilik KDP-KYB koalisyonu her ne kadar seçimlerden birinci sırada çıkmışsa da tek başına hükûmet kurabilecek “güvenli” sayıyı dahi temin edemedi. Yani bir bakıma “kazanırken de kaybetti!” Bu sonuçla KDP-KYB ortaklığının ciddi

bir muhalefetle mücadele etmek mecburiyetinde kalacağı görüldü. Meclis-teki “kazanırken kaybetme” sonucuna karşılık, bölge yönetiminin başkanlığı için aday olan Mesud Barzani bölgesel oyların yüzde 70’ini alarak yeniden “Başkan” seçildi. Ancak Barzani de KYB’nin “ağırlıklı olduğu” zannedilen Süleymaniye’de “Değişim” listesinin başkan adayı Kemal Muratlı’nın gerisinde kaldı.⁴

Irak Başbakanı El-Maliki komşu Suriye’de 18 Ağustos 2009’da, pek çok alanda iş birliğini öngören anlaşmaları ve mutabakat metinlerini imzaladıktan bir gün sonra, Bağdat’ta Dışişleri ve Maliye Bakanlıklarını hedef alan çok büyük bir bombalı saldırı yaşandı. 106 kişinin öldüğü, 500’ün üzerinde yaralının bulunduğu bu olayın ardından faillerin Suriye’de barındığı ileri sürülerek bunlar Suriye’den istendi. Suriye’nin delillerin yetersiz olduğunu söyleyerek failleri vermemesi üzerine Irak, Şam büyükelçisini geri çekti ve Suriye ile ilişkiler büyük yara aldı. 25 Ekim günü yine tahrip gücü yüksek patlayıcıların patlatılmasıyla Bağdat’ta 132 kişi öldü, çok sayıda insan yaralandı.⁵

ABD kuvvetleri Haziran 2009 sonu itibarıyla Irak’taki yerleşim yerlerinden çekilerek kışlarına dönmüş, Irak’ın güvenliği de Irak’ta yeni kurulan güvenlik güçleri ve silahlı kuvvetlerin “tecrübesiz” ellerine terk edilmişti. Bu tecrübesiz eller, hemen her saldırıdan sonra biraz da olsa “tecrübe” kazanırken Irak 7 Mart 2010 tarihinde genel seçimlere gitti.

Irak’ta Genel Seçimlere Gidilen Süreçte Yaşananlar

Irak Bakanlar Kurulu tarafından 2009 yılı başlarında genel seçimler için belirlenen tarih 16 Ocak 2010’dur. Bu tarih esas alınarak seçim çalışmalarına başlayan Mecliste 8 Kasım 2009’da onaylanan yeni seçim yasasında 2005 yılı seçim yasasına göre köklü değişiklikler yapılmış ve Seçim Yasası kabul edilmişti. Bu değişiklikler içerisinde 2003 müdahalesinden sonra demografik yapısı kalabalık Kürt göçüyle değiştirilen Kerkük için yapılan, “Kerkük’teki 2004 ve 2005 yılları seçmen kütüklerinin esas alınması yönündeki istekler” kabul edilmemişti. Bunun yerine Kerkük’te esas alınacak seçmen kütüğünü, Irak Yüksek Seçim Kurulunun belirlemesine karar verildi.⁶ Yeni Seçim Yasası’nda dikkati çeken önemli değişiklikler şöyleydi:

- 18 vilayetten oluşan Irak’ta her vilayet bir seçim bölgesi olarak kabul edildi.
- Kapalı liste yerine açık liste uygulanması benimsendi.
- Ticaret Bakanlığının gıda karneleri kütüklerine dayanarak hazırlanan nüfus listelerine göre her 100 bin kişi için bir milletvekili tahsis edilerek toplam sayı 325’e çıkarıldı.

- Hristiyan, Yezidi, Sabii, Şebek gibi azınlıklar için kotalar ayrıldı.

Yasa çıkar çıkmaz şiddetli itirazlara sebebiyet verdi. İtirazların yoğunlaştığı noktalar şöyleydi:

- a. Irak dışına göç eden veya göç ettirilen Iraklı vatandaşlara sayılarına oranla çok az sandalye tahsis edilmişti.
- b. Irak dâhilinde azınlıklara tanınan sandalyeler yetersizdi.
- c. Özellikle Musul vilayeti hissesinden kesilip Kürt bölgesi vilayetlerine ilave sandalyeler tahsis edilmişti.

Yeni Seçim Yasası'na itiraz edenler arasında Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık El-Haşimi de vardı. Ona göre Irak dışında 4 milyon vatandaş olmasına rağmen, bunlar için sadece 2 milletvekilliği öngörülüyordu.⁷ Bu kargaşa içerisinde Irak Kuzey Yönetimi lideri Mesut Barzani de sandalyelerin illere göre dağılımında bir düzenlemeye gidilmemesi hâlinde genel seçimleri boykot edeceklerini söyledi. Aynı gün, Irak Cumhurbaşkanı Yardımcılarından El-Haşimi, Cumhurbaşkanı Celal Talabani ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Adil Abdulmehdi tarafından onaylanan Seçim Yasası'nı, Irak dışında yaşayan seçmenlerin Meclisteki kontenjanının 15 sandalyeye çıkarılmaması durumunda Seçim Yasası'nı onaylamayacağını söyledi. El-Haşimi'nin bu tehdidi, Sadr grubu milletvekillerinden Baha El-Areci tarafından, Haşimi'nin yurt dışındaki seçmenlerin oyunu kazanmaya yönelik bir siyasi manevra olarak değerlendirildi.⁸ Ancak, son dakikada yapılan bir düzenlemeyle Seçim Yasası'nın 'direkten dönmesi' önlenildi ve Meclisten oy birliğiyle geçti. Yasa değişiklikleri son anda ABD'nin de baskısıyla Mecliste kabul edildi. İlk hâline göre iki değişiklik yapılan Seçim Yasası'na göre sandalye sayısı 275'ten 325'e çıkarıldığı gibi, Barzani'nin isteği doğrultusunda Irak'ın kuzeyindeki Duhok ile Süleymaniye'nin sandalye sayıları da yükseltildi. Milletvekili sayılarından 310'u vilayetlere, 15'i de Iraklı azınlıklar ve millî bakiye olarak yurt dışında yaşayan Iraklılara ayrıldı.

El-Haşimi'nin itirazına konu olan asıl mesele yurt dışındaki Iraklılara ayrılan sandalye sayısı olmasına rağmen, aslında itiraz, Iraklı göçmenlerin nasıl oy kullanacaklarına dair düzenleme yapılarak giderilebildi. "Düzenlemeden önceki duruma göre, yurt dışında oy kullanan Iraklıların genel listelere oy vermeleri ve Irak'ta yapılacak seçimde en çok oy alan partilere göre oransal bir şekilde sandalye dağıtımı yapılması planlanmıştı." Yeni düzenlemeyle yurt dışında yaşayan Iraklıların oyları kayıtlı bulunduğu vilayetin seçimlerinde geçerli olması esası getirildi. Keza, Irak içindeki seçmenler için de aynı durum geçerli kılındı. Yani, Musul'da yaşayan Kerküklü seçmen, nüfus kaydı bulunan Kerkük vilayeti için oy verebilecekti. Bu düzenleme ile daha seçimler öncesinde yurt dışındaki Iraklılardan çok fazla oy alması beklenen İyad Allavi'nin listesinin kazançlı çıkacağı ileri sürüldü.

Bu arada Kürt grupların uyguladığı son dakika stratejisi sonucunda Süleymaniye'nin sandalye sayısı 15'ten 17'ye, Duhok'ta da 9'dan 10'a yükseldi. İstekleri karşılanmadığı için başlangıçta Parlamento toplantısına katılmayan Kürt grupları, daha sonra ABD Başkanı Barack Obama ve Başkan Yardımcısı Joseph Biden'ın Mesut Barzani'yi araması ve uzun görüşmelerinin ardından toplantıya katıldılar. Bu durum, ABD'nin Kürt gruplara yeniden taviz verdiğine ilişkin yorumlara yol açtı. Ancak, bu şekilde Meclis toplantısına sonradan katılan Kürt gruplar sayesinde oylama için yeterli sayıya ulaşılabilirdi. Kürt milletvekillerinin iddialarına göre Barzani, Kerkük sorununun Anayasa'ya göre çözülmesi ve Kürtlerin haklarının ezilmeyeceği yönünde şifahen de olsa "garanti" almıştı. Bu psikolojik avantajı yakalayan Iraklı Kürt grupları, Kerkük'teki seçimler için avantaj yakaladılar. 2005 seçimlerinde kayıt tarihleri son bulmasına rağmen, Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin direktifiyle seçimlerden bir gün önce 180 bine yakın yeni Kürt seçmen Kerkük nüfusuna kaydedilmişti. Böylece 2005'teki seçmen kütükleri dikkate alınarak bu seçmenlerin listelerdeki kaydı onaylanmış olduğu gibi, Kerkük sorununu çözmek için kurulan komisyonların hemen hiçbiri görevlerini yerine getirememiş, Kürt gruplar Kerkük'e nüfus kaydırmaya devam etmiş, böylece de Kürt grupların Kerkük yönetimindeki ağırlıkları artmıştı.⁹

Genel Seçimlere Giderken Oluşturulan İttifaklar ve Seçim Mücadelesi

Irak Hukuk Devleti İttifakı: Başbakan Nuri El-Maliki, kendi partisi Dava ile aralarında bazı Sünni aşiret liderlerinin, Şii Kürtlerin, Hristiyanların ve bağımsızların bulunduğu geniş tabanlı ve adı "Hukuk Devleti" konan bir ittifak oluşturdu. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, İttifak mezhepçi olmayan bir platformda seçime katılmaktadır. El-Maliki ve İttifak özellikle güvenliği ön plana almıştı. Ancak bu umutlar, Bağdat'ta 2009 yılı boyunca artış kaydederek süren ve 2010'da da devam eden, hükümet tesislerini hedef alan bir dizi büyük saldırıyla yara aldı. Bunun yanı sıra İttifak liderlerinin Saddam Hüseyin'in Baas Partisi yanlılarının seçime girmesini yasaklama girişimlerinin de ittifaka zarar verdiği ileri sürülmektedir. Aslında Ocak 2009'da yapılan mahallî seçimlerde birinci çıkan İttifakın, daha sonra bu şansını sürdürmede sıkıntı yaşadığı bilinmektedir.

Irak Millî İttifakı (İMİ): Genel seçimlere ittifak içerisinde giren bir diğer oluşum da Irak Millî İttifakı (İMİ) dir. İMİ, ülkenin en büyük partisi Irak İslam Yüksek Konseyi (İİYK) Ammar El-Hekim, Mukteda El-Sadr, Basra merkezli Fadhila, Ahmed Çelebi ile birkaç Sünni lideri bir araya gelmesinden oluştu.

Kürt İttifakı: Mesud Barzani'nin lideri olduğu Irak Kürdistan Demokratik Partisi (IKDP) ile Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin liderliğini yaptığı Irak Kürdistan Yurtseverler Birliği (IKYP) nden oluşmaktadır. Reform yanlısı Değişim Bloku (GORAN) her ne kadar mahallî seçimlerde bu iki partiyi zayıflatmış olsa da 2010 genel seçimlerine Kürt ittifakı mahallî seçimlere oranla daha iyi koşullarda ve blok hâlinde girdiler.

El-İrakiye: Eski başbakanlardan Şii İyad Allavi, Sünni Arap Devlet Başkan Yardımcısı Tarık El-Haşimi ve Baas yanlısı olarak bilinen Sünni Salih El-Mutlak'ın oluşturduğu gruptur. Nispeten milliyetçi bir slogan izleyen bu grup, Allavi'nin laiklik yanlısı sloganlarıyla da öne çıkmıştır.

Yukarıdaki ittifaklar içerisinde El-İrakiye'nin liderliğine soyunan Allavi, belki de adaylar içerisinde "sürpriz" denilebilecek kadar ilginç biriydi. Bir süre siyasetten uzaklaştıktan sonra, önce halefi Caferi'nin, ardından El-Maliki'nin başbakanlıkta kan kaybetmeleri üzerine ait olduğu Şii Partisi yeniden hareketlenmiş, hatta 2009 yılı mahallî seçimlerinde dikkati çekmişti.¹⁰

El-Mutlak, 2006 yılından beri milletvekili idi. Grubunda ise sadece kendisi gibi Sünniler değil, Şiiler ve Kürtler de bulunuyordu. Ancak, ABD'li Komutan Ray Odierno ve ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Christopher R. Hill'in de etkisiyle, El-Mutlak ve grubu, "İran'a yakın oldukları" gerekçesiyle Şubat 2010 başlarında seçim dışında bırakıldılar. Bu yüzden o dönemde Sünnilerin seçimleri boykot edeceği bile ileri sürüldü.¹¹ Ancak Şubat 2010 içerisinde El-Mutlak, Sünnilerin seçimleri boykot yerine El-İrakiye'yi destekleyeceklerini duyurdu.¹²

Irak Türkmen Cephesi (ITC) ise, seçimlere El-İrakiye koalisyonu ile birlikte katılmaktadır. Irak'ın 6 ilinde yaşayan Türkmenler, Kerkük'ten 2 adayla seçime girmektedir. Bunlar Eşret Salih ile Jale Neftçi'dir. ITC, Kerkük'ün dışında Selahaddin, Erbil ve Musul gibi önemli kentlerde aktif bir seçim kampanyası sürdürmektedir. Bu arada 2005 seçimlerinde sandıktan uzak duran Irak Türkmenlerinin %85-90'ının bu seçimde oy vermeye gideceğine dair söz verdikleri ileri sürülmektedir.¹³

Yukarıdakilere ilaveten **Irak Birliği**, 2005 seçimlerinde ses getiren **Irak Uzlaşma Cephesi** gibi, bu seçimlerde sesi az duyulan ittifaklar ve aşiret liderleri de seçime girdi.¹⁴

Aslında ABD'li yetkililer Irak'taki "elleri kana bulaşmamış" Baasçıların Irak siyasi çalışmasına alınması düşüncesindeydi. Bu maksatla 2009 yılı boyunca başta Başbakan El-Maliki olmak üzere, etkin hükümet çevrelerini eski Baasçılara ve onların Irak'ın batısı ve ortasındaki destekçileri olan aşiret liderlerine açılmaya ve böylelikle millî uzlaşmaya kapıları açmaya ikna konusunda büyük çabalar harcamışlardı. Keza El-Maliki'nin de diyalog

girişiminde mesafe katettiği biliniyordu. Ancak İran etkisiyle olduğu ileri sürüldüğü üzere, El-Maliki'nin Baasçılar, onların kalıntıları ve destekçilerinin siyasete katılmasına rıza göstermediği görüldü.

Irak'tan çıkmak için hazırlanan ve Irak iç şartlarını İranlıların yutması ve yıkmasını engelleyecek temeller üzerinde yeniden düzenlemekte kararlı olan ABD'liler, hükûmet içindeki Şii güçlerin Baasçıların iktidara alınmasına karşı tutumlarını sürdürmesi durumunda bu kez desteğini hükûmetten çekme ve rakibi eski Başbakan İyad Allavi'yi destekleme imasında bulunarak El-Maliki üzerinde önceki baskılarına tekrar döndüler. ABD'liler açısından önemli olan seçimlerin zamanında yapılması ve nihayet etnik, mezhebî ve dinî farklı oluşumların seçimlere katılmasının sağlanmasıydı. Ayrıca seçimlerin Amerikan askerî varlığı sonrası dönemde İran'ı Irak üzerinde hegemonya kurma ve müdahalede bulunmaktan alıkoyabilecek bir Irak'ın oluşturulmasıdır.¹⁵ Buradan da anlaşılacağı üzere, Irak'ta başta genel seçimler olmak üzere, âdeta İran ile ABD arasında bir cephe açıldığı izlenimi mevcuttu.

Genel seçimler öncesi, yaklaşık 19 milyon seçmenin oy vermesinin beklendiği 165 listede 6.172 aday, 325 milletvekilliği için yarıştı. Celal Talabani dışında 13 adayın daha bulunduğu cumhurbaşkanını seçmek için, seçimler sonucunda ilk üçe giren listelerin, bir aday üzerinde uzlaşma sağlaması gerekmektedir. Şiiilerin listesinde Sünni liderler de yer alırken Sünni Arapların listesinde de önde gelen Şii Arap liderler ve aşiretler yer aldı.¹⁶

5 Mart 2010 tarihi itibarıyla yayımlanan son anketlere göre, başında Başbakan Nuri El-Maliki'nin bulunduğu, yaklaşık 40 partiden oluşan "Hukuk Devleti" ittifakı, yüzde 29.9'luk oranla başı çekmekteydi. Allavi'nin lideri bulunduğu ve 63 gruptan oluşan El-İrakiye İttifakı ise, yüzde 21.8'le ikinci durumdaydı. Muktada El-Sadr'ın da içinde bulunduğu Irak Millî İttifakı ise yüzde 17'lik oranla üçüncü sıradaydı.¹⁷ Bu arada, henüz demokratikleşme düşüncesinin yeni olması hasebiyle seçim yarışı çok değişik "hediyelerin" de verildiği renkli bir hâl aldı. Başta Başbakan Nuri El-Maliki olmak üzere, hemen hemen tüm adayların oy için yakıt, buzdolabı, telefon kartı gibi hediyeler dağıttıkları bildirildi.¹⁸

4 Martta güvenlik görevlilerinin ve Irak dışındaki 16 ülkede oy verme işlemlerine başlandı. Bu arada Şırnak'ın Silopi ilçe sınırları içerisindeki Habur

Irak'ta başta genel seçimler olmak üzere, âdeta İran ile ABD arasında bir cephe açıldığı izlenimi mevcuttu.

Gümrük Kapısı'nın da 7 Martta Irak'ta yapılacak seçimler nedeniyle, bir gün önce saat 23.00'ten itibaren 29 saat kapatılması kararı alındı.¹⁹ Benzer uygulamalar diğer sınır kapılarında ve havaalanlarında yapıldı.

Seçim Öncesinde Seçim Sonuçları Hakkındaki Beklentiler

Uluslararası Kriz Grubu (ICG), Irak Hükûmetinin çok güçsüz, egemenliğin çok zayıf ve politik dağılımın da aşırı bölünmüşlüğü sebebiyle, yabancı güçlerin iç işlerine müdahaleye davetiye çıkardığını ileri sürdü. Seçimler sonucunda çeşitli beklentiler içerisinde bulunan devletler arasında ABD, İran, Türkiye, Suriye ve Suudi Arabistan öne çıkanlardı. Bu ülkelerin beklentileriyle ilgili bazı değerlendirmeler ise şöyledir:

İran'ın Beklentisi: 2003 müdahaleyi gerçekleştiren ve yapılan anlaşma gereği Irak'tan 2011'de çekilecek ABD'nin ardından, müdahale sonrasında tartışmasız "galip taraf" olarak görülen İran'ın, Irak üzerindeki nüfuzunu daha da artıracığı görüşü ağırlık kazanmaktadır. Ancak İran'ın, Bağdat'ta görmek istediği barışçıl, Şii kontrolünde ve ABD düşmanı hükûmetin kurulabilmesinin yolunun, Tahran'ın Irak'ta güçlü ve milliyetçilik karşıtı bir hareketi yönetmesi gerektiği de ileri sürülmektedir. ICG'nin seçim öncesinde yayımlanan raporuna göre İran diplomasi, ticaret, doğal gaz anlaşmaları, alt yapıya yönelik yardımlar ve dinî bağışlarla Irak pastasından pay kapmak isteyen diğer Arap ülkelerine göre çok daha etkin bir sonuç almıştır.²⁰

Türkiye'nin Beklentisi: Komşu ülkelerden Türkiye, özellikle PKK terör örgütünün tasfiyesi, Irak'taki Türkmenlerin can, mal ve kültür emniyetinin sağlanması yanında, Irak'taki yeniden yapılanma ve ticari ortaklıklarda pay sahibi olmak istemektedir. Bu bağlamda petrol ve doğal gaz kaynaklarının Türkiye üzerinden tüketici ülkelere ulaştırılması için gayret gösteren Türkiye, Temmuz 2008'de Irak'la imzaladığı üst düzeydeki Stratejik İş Birliği Anlaşmasını her yönüyle faaliyete geçirmek istemektedir. Aslında Türkiye, Irak-İran ilişkilerinden önemli bir rahatsızlık da hissetmediğini belli etmektedir. Ancak, buna karşılık İran'ın nükleer silahlanma çalışmalarından endişe etmediği de söylenemez.

Suriye'nin Beklentisi: Suriye, Ağustos 2009'da Bağdat'taki terör saldırılarını yapanların Suriye'de barındırıldığı suçlaması sebebiyle aralarında soğukluk giren Irak'ın, Arap kimliğinin önemini vurgulamaktadır. ICG'nin raporunda Suriye'nin; bir yandan Irak'la ilişkilerini düzenlerken diğer yandan da uzun süredir devam eden İran'la ittifakını, ABD'yle yeniden tesisine başlanan barışı, Iraklı farklı gruplarla olan bağlarını ve Bağdat'ın Arap milliyetçilerinin elinde olması yönündeki arzusunu dengelemesi gerektiğinin altı çizilmektedir.²¹

İran, Suriye ve özellikle Türkiye olmak üzere, her üç ülke de Irak'ın kuzeyinde kurulabilecek bir "Kürt" devleti sebebiyle endişeli olduklarını gizlememektedirler.

Suudi Arabistan'ın Beklentisi: Kendisini Sünni İslam'ın kalesi olarak gören Suudi Arabistan, İran'ın Irak'ta artan nüfuzu ve yeni dönemde Şiiilerin güç kazanmasıyla bir bakıma alarm durumuna geçmiştir. Suudilere yakın olduğu ileri sürülen Iraklı analist Mustafa Alani'ye göre de Suudi Arabistan, Irak'a müdahale konusunda çekingendir. Suudiler, büyük bir baskı altında olduklarını bildikleri Irak'taki Sünnileri desteklememekte ve müdahalenin faydadan çok zarar getireceğine inanmaktadırlar.

ABD'den İlave Beklentiler: ICG'nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika Program Direktör Yardımcısı Joost Hiltermann, seçimlerin sonucu ne olursa olsun yeni ortaya çıkan siyasi durumdaki liderler arasında güç, toprak ve kaynaklar üzerinde temel anlaşmalar yapılmadıkça Irak'ta düzenin sağlanamayacağını ileri sürmektedir. Bu sebeple ABD'nin, geri çekilmesini ertelemesinin dahi yeterli olamayacağını, Iraklılar arasında gerçek anlamda bir etnik ve mezhep bütünlünün sağlanması yönünde gerekli anlaşmaların yapılmasına yardımcı olması gerektiğini iddia etmektedir. Obama yönetiminin Irak analizinin oldukça iyi ve yanlışları nasıl düzelteceklerini bildiklerini söyleyen Hiltermann, ABD'nin Irak'ta süresiz olarak kalmak istemediğini belirtmiş ve sözlerini "Her hâlükârda Iraklıların elinde pişmemiş bir anlaşma var!" şeklinde sürdürmüştür.²²

1957'den beri nüfus sayımı yapılmayan Irak'ta her türlü engele rağmen 7 Mart 2010 tarihinde, 200 binin üzerindeki güvenlik gücünün "koruyamadığı" bir ortamda genel seçimler yapıldı. Seçimden önceki günlerde bombalı saldırılar artarken seçim günü de 38 kişinin ölümüne, 112 kişinin yaralanmasına yol açan saldırılar yaşandı.

Oylamanın başlamasından birkaç gün sonra Allavi, seçimden 4 gün sonra 11 Martta yaptığı açıklamada seçimlerde yoğun hile yaşandığını belirtti.²³ 17-18 Mart tarihlerine doğru Allavi'nin oy oranlarında gözle görünür bir artış dikkati çekti. El-İrakiye ile birlikte Kerkük'te seçime giden Irak Türkmen Cephesi (ITC) nin de beklenen oy artışı sağladığı alınan haberler arasındadır. Öyle ki, neredeyse El-Maliki'nin "Irak Hukuk Devleti" ile Allavi'nin "El-İrakiye"si atbaşı gitmeye başladı. 22 Mart itibarıyla oyların %90-93'ü sayıldığında, bu fark neredeyse erir gibi olunca El-Maliki'nin de itirazları yükseldi. Başbakan El-Maliki ve Cumhurbaşkanı Celal Talabani, 21 Martta Yüksek Seçim Kurulu (YSK) na, oyların yeniden ve tek elden sayılması için müracaat etti. Ancak YSK bu teklifi kabul etmedi. Bunun üzerine El-Maliki'nin sözcüsü, "Şayet YSK oyların yeniden ve tek elden sayılmasını kabul

etmezse, Irak Hukuk Devleti grubunun seçim sonuçlarını kabul etmeyeceğini” söyledi.²⁴

Irak Seçim Komisyonu sözcüsü Kasım El-Abbudi, Cumhurbaşkanı Talabani ve Başbakan El-Maliki'nin tüm oyların yeniden sayılması çağrısını, “Böyle bir şey yapmamız için çok geniş bir bölgede, örgütlü hile olduğunu tespit etmemiz lazım. Oysa ne yerel gözlemciler ne de uluslararası gözlemciler böyle bir tespitte bulundu!” diyerek ret gerekçesini de sonradan açıkladı.²⁵

Burada dikkatleri çeken, seçim öncesi anketlerde ikinci sırada da olsa El-Maliki'nin oldukça gerisinde bilinen Allavi grubunun öne çıkışıdır. Bunu 2005 genel seçimlerine katılmayan Sünni Arapların oylarına bağlamak bir dereceye kadar mümkündür. Ancak Sünni seçmenin oranının yüzde 30-35'i geçmediği düşünülürse Sünni Araplara ilaveten farklı sosyal gruplardan gelen Iraklılardan oluşan ittifakın başarılı olduğu söylenebilir. Burada Sünni Arapları çeken bir lider de Sünni El-Haşim ve Sünni Mutlak'la birlikte hareket eden “laik” çizgideki “Şii” Allavi oldu.

Aslında Allavi bu seçimlere oldukça planlı hazırlanmış görülüyordu. Seçimlerden 9-10 gün önce Ankara'ya gelen Allavi, Türk basınına beklentilerinin pozitif olduğunu, seçimlere girmesi engellenen Baasçı Mutlak ve yandaşlarını boykottan vazgeçirdiğini de söylemişti. Ankara'daki temaslarının “çok yapıcı ve yararlı geçtiğini” belirten Allavi, “Türkiye'nin bilge liderliği Orta Doğu tarafından ilgiyle izlenmekte ve Türkiye modernleşme, istikrar ve ilerleme için itici güç olarak görülmektedir!” diyerek, Türkiye, Irak ve bölgedeki diğer bazı ülkelerin modernleşme yönünde birlikte çalışması gerektiğini ifade etmiştir.²⁶ Kerkük Türklerinin ağırlıklı olduğu ITC ile birlikte seçim ittifakı yapan Allavi'nin, bu ziyaretle hem Irak'taki Türklerin oyu konusunda hem de muhtemel bir Allavi Hükûmetinin Türkiye ile iş birliği içerisinde görev yapacağına ilişkin güven telkininde bulunmak istediği değerlendirilmektedir.

Bu seçimlerden Irak'ın içinde ve dışına taşmış durumda bulunan “mülteci” konumundaki Iraklıların da beklentisi az değildi. Zira yaklaşık 5 milyon Iraklı ABD müdahalesi ve ardından çıkan direnişler sonucunda yerinden yurdundan olmuştu. Bunların 2 milyonun üzerindeki yurt dışında (1.2 milyonu Suriye'de, 500 bini Ürdün'de, 200 bini Körfez ülkeleri, Lübnan ve Mısır'da) idiler. 2003'ten sonra bir ara ABD ve bazı Avrupa ülkeleri belirli sayıda Iraklıyı mülteci olarak almak istedi. Ancak, bir süre sonra belirlenen sayıdaki Iraklı “terörist” olabileceği endişesiyle alınmadı. Alınanların da çoğunluğu Hristiyan kökenli idi.²⁷

Seçim Sonuçları “Koalisyon” dedi: Irak’ta Hükûmet Nasıl Kurulabilir?

Yüksek Seçim Kurulu, 26 Mart 2010’da sonuçları nihayet ilan etti. Buna göre Allavi’nin önünü çektiği El-İrakiye 91, El-Maliki’nin “Irak Hukuk Devleti” 89, içinde El-Sadr’ın bulunduğu Irak Millî İttifakı 70, Kürt İttifakı 42 milletvekilliği kazandı. Bu durumda 325 sandalyeli Mecliste en az 163 milletvekili ile bir koalisyon kurulabilecektir.²⁸ Keza Sünni Irak Uzlaşma Cephesi 6, İçişleri Bakanı Cevad Bolani’nin Irak Birliği Koalisyonu 4, Kürt Goran (değişim) Hareketi 8, Kürt İslam Birliği 4 ve Kürdistan İslami Cemaati 2 sandalye elde etti.

Seçimi önde göğüsleyen Allavi, Sünni çoğunluğa sahip olan Ninova (Musul), Kerkük, El Enbar (Ramadi), Diyale (Bakuba) ve Salahaddin illerinde birinci olurken El-Maliki de Şii hâkimiyetindeki Basra, Babil, Kerbela, Vasıt, Necef ve Musenne’de seçimleri kazandı. El-Maliki, daha önce de söylemiş olduğu gibi, Irak Seçim Komisyonu tarafından açıklanan seçim sonuçlarını kabul etmediğini açıkladı.²⁹

Allavi’nin El-İrakiye ittifakına dâhil olan ITC ise Kerkük’te 2 ve Musul’da da 3 olmak üzere toplam 5 milletvekilliği kazandı.³⁰

Sonuçların açıklığa kavuşmasıyla birlikte, hükûmeti kurabilmek için Irak’ta âdeta bir “at pazarlığı” yapıldığı ileri sürülmektedir. Başbakan El-Maliki, Irak Millî İttifakıyla koalisyonla yanaşırken bu grubun güçlü kanadı El-Sadr çekimserdir. Öte yandan Allavi de Kürt İttifakı ile yakınlaşmaya çalışırken bu kez de Kürtlerin ona karşı tereddüt ettiği görülmektedir. Allavi, bu maksatla Cumhurbaşkanı Talabani ile bile görüştü. Ancak Kürtler, Allavi’nin şahsına karşı olmasa da El-İrakiye grubu içerisindeki “Arap milliyetçileri” sebebiyle bir güvensizlik içerisinde olduklarıdır. Bu sebeple El-İrakiye ile bir araya gelerek bir bakıma kendi altlarını mayınlayabilecekleri endişesi içerisinde olduklarıdır. Talabani’nin partisinin üst düzey yöneticilerinden Feryad Ravanduzi Kürt ajansı Peyamner’e “El-İrakiye listesinde yer alan bazı grupların ajandaları ve düşünceleri tamamıyla bizimkinden farklıdır!” diyerek Allavi’ye karşı güven sorununu özetlemiştir.

Allavi’nin bu manevrasına karşılık El-Maliki de Irak Millî İttifakı içerisindeki İbrahim Caferi ile bir araya geldi. Bu iki liderin arasında pek çok “kötü kan” olduğu ileri sürülmektedir. Aslında El-Maliki Caferi’yi Dava Partisinin başına getirmeye muvaffak olmuştu. Ancak Caferi istemeyerek de olsa bu partiyi terk etti. Zira İran etkisindeki Caferi ile El-Maliki’nin birbirlerinden, nehrin iki yakası kadar farklı olduğu ileri sürülmektedir.

Bu arada El-Sadr kendi yandaşlarına Allavi, El-Maliki ya da üçüncü bir oluşum için nabız yoklamış, buna göre El-Sadr’ın muhtemel bir hükûmette

Allavi ile daha önemli rol oynayabileceği ortaya çıkmıştır.³¹ 2006 yılında El-Sadr yanlılarının desteğiyle başbakanlığa yükselen El-Maliki'nin, daha sonra 2007 yılından itibaren El-Sadr'ın "Mehdi ordusu" üzerine yürümesi, Irak'ta hâlâ unutulmamış görünmektedir. Bu "ahde vefasızlık" sebebiyle, "laik" çizgide de olsa bünyesindeki Sünni gruplar sebebiyle Suudi Arabistan tarafından desteklendiği de bilirse El-Sadr yanlılarının Allavi ile koalisyona daha sıcak baktıkları görülebilmektedir.³² Allavi'ye karşı el-Sadr yanlılarının bu yaklaşımına karşılık bir araya gelebilmeleri o kadar kolay da değildir. Nitekim İran'da sürgün hayatı yaşayan El-Sadr üzerinde İran etkisi bulunabileceği ve İran'ın diğer manipülasyonları sebebiyle Allavi, pek rahat olmayıp oy sayımları sırasında yaptığı gibi, sonuçlar belli olduktan sonra hükûmet kurma aşamasında da İran'ın tavrından rahatsızdır.³³

Sadr, her ne kadar ABD kuvvetleri ve Merkezî Hükûmetin güvenlik güçlerinin müdahalesi sonunda geçtiği İran'da sürgünde ise de Irak Millî Birliğinin kazandığı 70 milletvekilinin 40'ına sahiptir. Seçim sonuçları belli olduktan sonra El-Maliki'nin üst düzey yardımcıları El-Sadr ile görüşmek amacıyla İran'a gittiler. Keza aynı günlerde Cumhurbaşkanı Celal Talabani de Tahran'da Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad ve ruhani lider Ali Hamaney ile görüştü. Yanında ise Irak Millî İttifakına dâhil Cumhurbaşkanı Yardımcısı Adil Abdül Mehdi de bulunuyordu. İran'ın hâkim role soyunduğu bir İran dostu koalisyonun Allavi karşıtı olacağı bir gerçektir. Zira Allavi'nin Sünni ortakları ve bizzat kendisinin laiklik yanlısı tutumu, İran'ın arzulanmadığı bir gerçektir. Bu sebeple İran'ın müdahalesi, Allavi'nin dışarıda kaldığı bir Irak Hukuk Devleti-Irak Millî Birliği ve Kürt İttifakının kurabileceği bir koalisyon hükûmeti üzerinde yoğunlaşmaktadır. Şayet El-Maliki böylesi bir koalisyonu kurarsa, yaklaşık 70 bin kişilik Peşmerge gücüne sahip Irak Kuzey Yönetimini istediği gibi yönlendirmekte güçlük çekebilecektir. Zira El-Maliki, seçimden zayıflayarak çıkmıştır.³⁴

El-Sadr'ın, arasının pek iyi olmadığı gizlenmeyen El-Maliki ile birlikte koalisyon kurmak için, kendisiyle birlikte olan Bekir El-Zübeyde'nin de adı başbakanlığı halinde onay verebileceği de ortaya atılan iddialar arasındadır. Bu maksatla *El-Zaman* El-Zübeydi'nin başbakan adayı olduğunu ileri sürdü. Kürt İttifakı zaten El-Maliki ile birlikte koalisyon kurmaya meyillidir. Bu arada Allavi de Irak İttifakı, Sünni Tevafuk Partisi ve gene Irak Millî İttifakı ile görüşmeler yapmaktadır.³⁵ Şayet genel seçimler öncesinde El-Maliki gönlünde yatan koalisyonun kendi grubu ile içerisinde El-Sadr'ın bulunmadığı Irak Millî İttifakı olduğunu söylememiş olsaydı ve Baas yanlılarına karşı hoyratça davranmasaydı, bugün en sağlıklı koalisyonun El-İrakiye ve Irak

Hukuk Devleti koalisyonu olacağını söyleyebilmek mümkündür. Ancak, gelinen günde bu oluşum için vakit henüz erkendir.

Aslında Irak'ın yaralarını sarabilecek ve Sünni-Şii kavgasını sonlandırabilecek, geniş tabanlı bir hükûmet için El-Maliki ve Allavi iş birliği en uygun hâl tarzı gibi gözükmektedir. Buna karşılık seçimlerden önce "Başbakan" gözüyle bakılan El-Maliki'nin gönlünden Allavi ile bir ortaklık geçmiyordu. Ama, geniş tabanlı bir yönetim için mevcut Cumhurbaşkanı Yardımcısı El-Haşimi'yi cumhurbaşkanlığı için ön sıralara koyabileceği de bekleniyordu. Böylelikle komşu Sünni Arap ülkeleriyle de ilişkileri pürüzsüz ilerletme düşüncesindeydi. Öte yandan, Allavi'nin de El-Maliki'yle bir koalisyona sıcak bakmadığı bilinmektedir. Aslında El-İrakiye grubunda Baas yanlıları bulunmasa, ABD'nin bu ortaklığa "dünden razı" olduğunu söylemek mümkündür. Irak'taki istikrarın sağlanması için de bu iki grubun bir araya gelmesine ihtiyaç olduğu açıktır. Kim bilir, belki de Irak'ta pek ünlü olan "pazarlıklar"dan biri de iki grup arasında gerçekleşir ve Irak'ın geleceği için iyi bir ortaklık kurulabilir.

Irak'ta seçime katılan gruplar içerisinde hemen her grubun zihninde, Irak'ın geleceğinde ve zenginliklerinde (petrol gibi) daha çok pay sahibi olabilmek vardır. Bir bakıma ABD'nin ayrılması hâlinde 2011 yılı sonundan itibaren bir başına kalacak Irak, bu seçimlerle bir "iç hesaplaşma"yı da yaşamış olacaktır. Ancak bu iç hesaplaşma kuşkusuz ki hâlâ 96 bin kişilik kuvvetiyle Irak'ta var olan ABD'yi endişelendirmemek koşuluyla...

Zayıf bir merkezî hükûmet ve İran'ın nüfuz alanı altında bir Irak, İran'ın başlıca beklentisidir. Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkeleri ise, İran'ın etkisinden uzak, ancak nispeten zayıf bir merkezî hükûmet yanlısıdır. Bu durumda Suudi Arabistan'ın Allavi yanlı bir hükûmeti desteklemesi mümkündür. Suriye ise uyumlu, ancak kendisini rahatsız etmeyecek ölçüde zayıf bir merkezî hükûmet kurulmasından yanadır.

İşin ilginç yanı, güçlü bir Irak istemeyen İran, Suriye, Suudi Arabistan, hatta Ürdün ve Irak Kuzey Yönetimi gibi, İsrail de zayıf bir Irak Hükûmetinden yanadır. Bu denklem içerisinde ABD'nin bile istekleri neredeyse bu isteklerle örtüşmektedir.

Türkiye'nin isteği ise, tüm bunların aksine, güçlü bir merkezî hükûmettir. Bu hükûmet Allavi ya da El-Maliki'nin başkanlığında kurulabilir. ITC

Zayıf bir merkezî hükûmet ve İran'ın nüfuz alanı altında bir Irak, İran'ın başlıca beklentisidir.

ile koalisyona gitmiş Allavi'nin "laik" çizgisi Türkiye'yi rahatsız etmekten uzaktır. Asıl mesele, Irak Kuzey Yönetimi ile ilişkiler ve El-Maliki döneminde Türkiye ile imzalanan çok sayıdaki "stratejik iş birliği projeleri"nin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğidir. 2008 yılında başbakanlar düzeyinde imzalanan, 2009 sonbaharında Bağdat'ta ilk toplantısı âdeta iki "kabineli" olarak gerçekleştirilen, başbakanlık düzeyindeki "stratejik iş birliği"nin devam etmesini isteyen Türkiye için iç istikrarı sağlayabilecek güçlü bir merkezî hükûmete ihtiyaç vardır. Bu hükûmetin El-Maliki tarafından kurulması hâlinde Türkiye "kaybeden taraf" olmayacaktır. Ancak "Şark" ülkelerinin hükûmetlerinde görülen "kendisinden öncekinin yaptığını yıkma ya da inkâr" politikası dikkate alınır, El-Maliki'nin içinde bulunmadığı bir hükûmetin öncelikleri arasında Türkiye bulunmayabilir. Zaten bazı Arap gazetelerine göre 7 Mart 2010 seçimlerinin galibi her hâlükârda İran olmuştur. Bu durum Kuveyt'in *El-Ruya* adlı gazetesinde "...Hatta İran, eski başbakan İyad Allavi de dâhil istisnasız seçimi kazananların kiblesi oldu!"³⁶ şeklinde yazmaktadır. Aslında ABD'nin 20 Mart 2003 Irak müdahalesiyle ilgili Mart 2007 içerisindeki değerlendirmelerde "Irak'ta kimler kazandı?" diye sorulduğunda, kazanan ilk 10 açıklanmış, buna göre ilk sırada İran yer almıştı. Gerekçelerinden en önemli ikisi; (1) artık Irak'ta İran'a karşı koyabilecek önemli bir güç yoktu, (2) ABD, Körfez ülkeleri dâhil, tüm Arapların nefretini kazanmıştı. Kazananlar listesi İran'dan sonra sırasıyla şöyle sıralanıyordu: Mukteda El-Sadr, El-Kaide, Samuel Huntington, Çin, Arap diktatörleri, petrol fiyatı (petrol şirketleri), BM, Yaşlı Avrupa (George W. Bush yönetiminin taktığı ad) ve İsrail'di.³⁷ ABD'nin Irak'tan ayrılması arifesinde, geride ABD'ye yakın bir yönetim ve istikrarlı bir Irak bırakmak isteyen ABD'nin karşısında, seçim sonucunda çıkan tabloda kazanan taraf yine "İran" görünüyordu.

Sonuç

Ne yazık ki Müslüman ve coğrafyamıza yakın bölgelerde yapılan seçimlerin sonuçları genellikle çok geç alınmakta, üstelik seçimlerin hileli geçtiği de bilinmektedir. Ağustos 2009'da Afganistan'da yapılan seçimlerin sonucu ancak Kasım 2009 başında belli olabildi. Ancak dünya âlem de bili-

Ne yazık ki Müslüman ve coğrafyamıza yakın bölgelerde yapılan seçimlerin sonuçları genellikle çok geç alınmakta, üstelik seçimlerin hileli geçtiği de bilinmektedir.

yordu ki Afganistan'daki seçimlerin "demokratik" bir ülkede yaşanması mümkün değildi. 96 bin ABD askerinin bulunduğu "özgür Irak"ta yapılan seçimlerin ardından ancak 19 gün geçtikten sonra sonuçlar belli olabildi. Üstelik seçimlere hile karıştırıldığı, seçimlere giren iki güçlü grup tarafından da ciddi şekilde ileri sürüldü. Oysa 27 Eylül 2009'da 80 milyonluk Almanya'da yapılan genel seçimlerin sonucu bindelik yüzdelerle aynı gece yarısından önce belli olmuştu. 4 Ekimdeki Yunan genel seçimleri ve Orta Doğu'daki İsrail'de 10 Şubat 2010 tarihli genel seçimlerin sonucu da gecikmeden belli oldu. Irak'ta 19 gün sonra belli olan seçimlere "hile karışmadığını" söyleyebilmek mümkün değildir. Ancak, en azından ikinci genel seçimler tehlike içerisinde olsa da yapılmıştır. Bunu demokratikleşmeye doğru atılmış önemli bir adım olarak değerlendirmek gereklidir.

Irak'ta seçim ittifakları incelendiğinde, Kürtler dışındakilerin din, mezhep ve etnisite ayrımına fazlaca bakmaksızın bir gruplaşmaya yönelmiş oldukları daha net görülebilmektedir. Bu gelişme ilk bakışta, Irak'ın geleceğinde demokrasi ve millî bir uzlaşmanın beklentisi adına önemli bir adım olarak değerlendirilebilirdi. Ancak, seçim sonuçları belli olduktan sonra El-Maliki ve Allavî'nin hükûmet kurma konusundaki çalışmalarına bakıldığında, Irak'ta henüz siyasi yelpaze açısından taşların yerine oturmamış olduğunu söyleyebilmek daha kolay gözükmektedir.

Bir yanda gerektiğinde İran'a yakın durabilecek Başbakan El-Maliki, diğer yanda ise içerisindeki Sünni Arap unsurlar sebebiyle Suudi Arabistan'a yakın, ayrıca Irak'ın işgalinden sonra yönetimin teslim edildiği ilk Iraklı Başbakan Allavî, hükûmeti kurmaya en yakın iki adaydır.

Şayet genel seçimler öncesinde El-Maliki gönlünde yatan koalisyonun kendi grubu ile içerisinde El-Sadr'ın bulunmadığı Irak Millî İttifakı olduğunu söylememiş olsaydı ve Baas yanlılarına karşı hoyratça davranmasaydı, bugün en sağlıklı koalisyonun El-İrakiye ve Irak Hukuk Devleti koalisyonu olacağını söylemek mümkündür. Zira iki grubun milletvekili sayısı 180'i bulmakta ve çoğunluğu rahatlıkla sağlamaktadır. Ancak, gelinen günde bu oluşum için vakit henüz erkendir. Oysa Irak'ın yaralarını sarabilecek ve Sünni-Şii kavgasını sonlandırabilecek, geniş tabanlı bir hükûmet için bu iki grubun bir araya gelmesine ihtiyaç vardır. Zaten 4 Nisan 2010'da içinde İran Büyükelçiliğinin de bulunduğu birçok binaya hasar verdiren, 24 kişinin ölümüne ve 130 yaralanmaya yol açan bombalı saldırı³⁸ da ülkede istikrar için güçlü ve geniş tabanlı bir iktidarı işaret etmektedir.

Seçim sonuçları belli olmadan önce Irak'a bakıldığında yeni ve "millî uzlaşma" projesine uyan bir hükûmete ihtiyaç duyduğu açıkça görülmekteydi.

Aksi hâlde mezhepçilik ve şiddet sebebiyle uzun süreli bir güvenlik riski taşınması muhtemeldir. “Millî uzlaşma”yı öngören bir hükûmet, insanları “vatandaşlık kültürü” içerisinde ve aynı potada tutabilirdi. Bunun için en uygun “millî uzlaşma” hükûmetinin Allavi ile El-Kaide arasında kurulacak bir koalisyon olduğu söylenebilir. Hele de Kürt İttifakı ile Türklerin de yer alacağı bir koalisyon, vatandaşlık kültürünün yerleşmesi ve bütünlüğü sağlayacak merkezî hükûmetin otoritesini artırmada önemli bir rol oynayabilecektir.

Sonuçlar belli olduktan sonraki manzaraya göre, Allavi ile El-Maliki'nin birlikte kurmayacağı bir koalisyon, beklentilerin ötesinde ve nispeten “zayıf” bir hükûmet olacaktır. Böylesi bir hükûmette Kürt İttifakının da bulunması hâlinde, bundan böyle merkezî hükûmetin Irak Kuzey Yönetimine karşı otoriter tavrının olamayacağı beklenmektedir.

Zaten bu kargaşa ve kopukluk içerisinde hükûmetin kısa bir süre içerisinde kurulamayacağı da anlaşılmaktadır. İran yanlısı bir hükûmete ABD'nin onay vermeyeceği, İran'a uzak bir hükûmetin de İran'ın manipülasyonları ile kolaylıkla kurulamayacağı düşünülürse, hükûmet için oldukça uzun bir süre beklenacağı söylenebilir. Bu durum, iç istikrarı tehdit ettiğinden Türkiye için de arzulanmayan bir durumdur. Bu olumsuzluk, ister istemez Türkiye'nin de Irak'tan Türkiye'ye yönelik güvenlik sorunlarını artırabilecektir. Keza bu istikrarsızlık, Türkiye'nin Irak'taki ekonomik ilişkilerini de olumsuz yönde etkileyecektir.

Hem hükûmetin kurulmasında hem de cumhurbaşkanlığı için kıyasıya bir pazarlığın beklendiği Irak'ta, bir diğer pazarlık konusu da Irak'ın zenginliklerinden pay kapma konusunda yaşanacaktır. Cumhurbaşkanlığı için en kuvvetli adaylardan ikisi Talabani ve El-Haşimi'dir. Ancak, kurulacak hükûmet denkleminde göre sürpriz bir aday da çıkabilir. Talabani'nin seçilmesi hâlinde, kabinede Kürt bakanın bulunamayacağını söylemek kehanet değildir. Sünni Arapları da içeren geniş kapsamlı bir yönetim için El-Haşimi'nin cumhurbaşkanlığı öne çıkarken, bu seçenek aynı zamanda Sünni Arap komşular (S. Arabistan ve Körfez ülkeleri) için de politik bir tercih olacaktır. Bu durumda kabinede en azından Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebari'nin kalacağı söylenebilir.

Türkiye Irak'ta etkili olabilecek siyasi, diplomatik ve ekonomik vasıtalarıyla, bir an önce Türkiye karşıtı olmayan bir hükûmetin kurulması için çaba harcamalıdır. Başbakan El-Maliki'nin görevini sürdürmesi, olası bir İran yanlısı radikal Şii hükûmeti önlemek açısından önemli olduğu gibi, Türkiye ile yapılmış olan pek çok anlaşma ve mutabakatın fiiliyata dökülmesinde de itici rol oynayacaktır. Hele bu hükûmete içerisinde ITC ile seçim ittifakı yapan

Allavi'nin dâhil olması, iki ülke ilişkilerini daha iyi geliştirme yanında, Irak Türklerinin güven ve hukuku açısından da olumlu bir gelişme sayılabilir. Muhtemeldir ki bir Maliki-Allavi ortaklığında Iraklı Kürtlerin yönetimdeki etkinliği oldukça azalacaktır. Bu durum, Irak Kuzey Yönetimi coğrafyasında Türkiye'nin nüfuzunu artırması için bir fırsat yaratacaktır. Böylesi bir durum, Türkiye'nin Irak sınırlarına yakın coğrafyadaki gelişmeleri de olumlu etkileyebilir. ■

¹ Ayrıntılar için bk. T. X. Hammes, "The Art of Petraeus", *The National Interest*, November/December 2008, s.53-59.

² Bobby Ghosh, "After Win, Will Former U.S Front Man Rule in Iraq?" <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1975795,00.html?xid=feed-yahoo-full-world-related26.03.2010>.

³ Irak Mahalli Seçimlerinin ayrıntıları için bk. Celalettin Yavuz, "Yerel Seçimlerin Sonucunda Irak Yeniden Şekillenirken", 12.02.2009, TÜRK SAM web sayfası, <http://www.turksam.org/tr/a1585.html>

⁴ "Kuzey Irak'ta Sol Açılım", *Milliyet*, 28.7.2009.

⁵ Celalettin Yavuz, "Irak'ı Kimler ve Neden Rahat Bırakmıyor?", 26.10.2009, TÜRK SAM web sayfası, <http://www.turksam.org/tr/a1839.html>

⁶ "Irak Meclisi, Kritik Seçim Yasasını Kabul Etti", *Zaman*, 9.11.2009. Ayrıca bk. "Irak'ta Seçim Yasası Onaylandı", *Milliyet*, 9.11.2009.

⁷ Habib Hürmüzlü, "Irak'ta Seçim Yasası Çıkmazı Nihayet Çözüldü", 8.12.2009, <http://www.kerkukvakfi.com/makaleler.asp?id=1270>

⁸ "Barzani'den Seçimleri Boykot, Haşimi'den Seçim Yasasını Onaylamama Tehdidi", 17.11.2009, http://www.yakindoguhaber.com/haber_detay.php?haber_id=7272

⁹ Habib Hürmüzlü, agy.

¹⁰ Bobby Ghosh, agy.

¹¹ Steven Lee Myers, "In Turmoil, Sunni Party in Iraq Calls for Vote Boycott", 20.02.2010, <http://www.nytimes.com/2010/02/21/world/middleeast/21iraq.html>

¹² "Sunniten: Kein Boykott der Irak-Wahl", 26.02.2010, <http://www.wienerzeitung.at/DesktopDefault.aspx?TabID=3856&Alias=wzo&cob=475326>

¹³ Selin Süer Ünlü, "Serttürkmen: Irak'ta Demokrasi Kültürü Oluşmaya Başladı", 02.03.2010, <http://www.voanews.com/turkish/2010-03-02-voa22.cfm>

¹⁴ "Irak Seçimleri ve İttifaklar", 26.02.2010, <http://www.islamidavet.com/irak-secimleri-ve-ittifaklar.html>

¹⁵ Sami Suruş, *Evan* gazetesi, "Irak Seçimleri: ABD-İran Çekişmesi", (çev. Halil Çelik), 24.02.2010, <http://www.ozgundurus.com/Haber/Haber-Analiz/24022010/Irak-secimleri-ABD-Iran-cekismesi.php>

¹⁶ "Irak'ta Seçimler İçin Geri Sayım Başladı", 18.02.2010, <http://www.milligazete.com.tr/haber/irak-ta-secimleri-icin-geri-sayim-basladi-153598.htm>

¹⁷ "Sunniten: Kein Boykott der Irak-Wahl", agy.

¹⁸ Thomas Stölzel, Ulrich W. Hanke, "Wahl entscheidet über das irakische Öl", 05.03.2010, <http://www.wiwo.de/politik-weltwirtschaft/wahl-entscheidet-ueber-das-irakische-oel-423931/#rating>

¹⁹ "Irak Seçimleri Nedeniyle Habur 29 Saat Kapalı", 05.03.2010, <http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/03/05/irak.secimleri.nedeniyle.habur.29.saat.kapali/566379.0/index.html>

²⁰ "Irak Seçimleri Bölgesel Rekabeti Tetikliyor", 05.0.2010, <http://www.hurriyet.com.tr/planet/13974715.asp>

²¹ "Irak Seçimleri Bölgesel Rekabeti Tetikliyor", agy.

²² "Irak Seçimleri Bölgesel Rekabeti Tetikliyor", agy.

²³ “Irak’ta çok partili koalisyon seçeneği”, 12.03.2010, http://www.timeturk.com/Irakta-%C3%A7ok-partili-koalisyon-se%C3%A7ene%C4%9Fi-_116029-haberi.html

²⁴ “Maliki will Wahlergebnis nicht anerkennen”, 22.03.2010, <http://www.oe24.at/welt/Maliki-will-Wahlergebnis-nicht-ankennen-0671203.ece>

²⁵ Roger Hardy, “Irak’ta Seçim Sonuçlarına Neden İtiraz Ediliyor?”, BBC Orta Doğu uzmanı, 22.03.2010, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010/03/100322_iraq_elections.shtml

²⁶ Deniz Kilislioğlu, 26.02.2010, <http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/02/26/cnn.turke.konusan.al-lavi.umutlu/565488.0/index.html>

²⁷ Ayrıntılar için bkz: “The Impact of Conflict on Minorities, Refugees, and the International Displaced”, The Center for International Governance Innovation (CIGI), (Erişim: 03.04.2010), <http://www.cigionline.org/sites/default/files/CIGI-Stimson%20Iraq%20Report%201%20-%20The%20Impact%20of%20Conflict%20on%20Minorities,%20Refugees,%20and%20the%20Internally%20Displaced.pdf>

²⁸ “Irak Seçimlerinde Ülke Genelinde Parti ve Koalisyonların Aldıkları Toplam Oylar ve Şehirlere göre Dağılımı”, Kerkük NET, 27.03.2010, <http://www.kerkuk.net/haberler/haber.aspx?dil=1055&metin=2010032719>. Ayrıca bk. Bobby Ghosh, agy.

²⁹ “Irak’ta Allavi Kazandı Ortalık Karıştı”, 27.03.2010, <http://www.kerkuk.net/haberler/haber.aspx?dil=1055&metin=2010032718>

³⁰ “Türkmenler, Allavi’nin Kürt Gruplarla Görüşmesinden Rahatsız Değil”, 28.03.2010, <http://www.kerkuk.net/haberler/haber.aspx?dil=1055&metin=201003283>

³¹ Gregg Carlstrom, “Sadrists hint at a merger with State of Law”, 30.03.2010, <http://www.themajlis.org/2010/03/30/sadrists-hint-at-a-merger-with-state-of-law>

³² Gudrun Harrer, “Allawi und Maliki rittern um Premiersamt”, 31.03.2010, <http://derstandard.at/1269448648655/Allawi-und-Maliki-rittern-um-Premiersamt>

³³ “Wahlsieger Allawi beklagt iranische Einmischung”, 31.03.2010, <http://derstandard.at/1269448591019/Beschwerde-Wahlsieger-Allawi-beklagt-iranische-Einmischung>

³⁴ Francis Matthew, “Iran is bolstering Al Maliki”, 01.04.2010, <http://gulfnnews.com/opinions/columnists/iran-is-bolstering-al-maliki-1.606163>

³⁵ Gregg Carlstrom, “Sadrists hint at a merger with State of Law”, 30.03.2010, <http://www.themajlis.org/2010/03/30/sadrists-hint-at-a-merger-with-state-of-law>

³⁶ Muhammed Feyzi, *El-Ruya* (Kuveyt, 02.04.2010), “Irak’ta En Kârlı Çıkan; İran”, Kerkük NET, 03.04.2010, <http://www.kerkuk.net/haberler/haber.aspx?dil=1055&metin=201004038>

³⁷ “Who Wins in Iraq”, *Foreign Policy*, March-April 2007, ss. 38-51.

³⁸ “Dutzende Tote bei Botschafts-Anschlägen”, 04.04.2010, <http://derstandard.at/1269448881911/Dutzende-Tote-bei-Botschafts-Anschlaegen>